वृत्तभागस्था गताः । ऊर्ध्वाधररेखामत्स्यसम्पन्नतिर्यग्रेखाग्रहयोरन्तरसूत्रमर्धज्यापदान्तः कोटिज्या भुजोत्क्रमज्योनव्यासार्धरेखारूपकोटितुल्यत्वात् । तदद्धचापं भुजांशोनं त्रिभमित्रिगम्यात् कोटिज्या । समपदे ग्रहोर्ध्वाधररेखान्तर तिर्यगर्धज्या भुजज्येति तदर्धं चापं यद्येष्यं तिर्यग्रेखाग्रहान्तरं तिर्यगर्धज्याकोटितुल्यत्वात् कोटिस्तच्चापं पदगतमित्युपपन्नं गतादित्यादि" रङ्गनाथः

कोटितीर्थ न० कोटिः तीर्थान्यत्र । १अवन्तिकेशमहाकालसन्निधिस्थे तीर्थभेदे । "महाकालं ततोगच्छेत् नियतो नियताशनः । कोटितीर्थमुपस्पृश्य हयमेधफलं लभेत्" भा०व० ८२अ० । २पञ्चनदान्तर्गते तीर्थभेदे च । "ततः पञ्चनदं गत्वा नियतोनियताशनः । कोटितीर्थमुपस्पृश्य हयमेधफलं लभेत्" भा०८३अ०

कोटिपात्र न० कोटिरग्रं पात्रे जलाशयेऽस्य । केनिपातके हेमच० तदग्रस्य जले पातनेन नौचालनात्तस्य तथाथम् । शब्दकल्पद्रुमे पुंस्त्वोक्तिः प्रामादिकी "केनिपातः कोटिपात्रमरित्रञ्चोडुपः प्लव" इति हेमचन्द्रे क्लीवत्वनिर्देशात् ।

कोटिफल न०६त० । त्रिकोणादिक्षेत्रावयवस्य कोटेः फले । सि०शि०तदायनप्रकारोदर्शितोयथा ।"स्वेनाहते परिधिना भुजकोटिजीवे भांशै ३६० र्हृते च भुजकोटिफलाह्वयेस्तः" मू० । "अत्रोपपत्तिः । यावत् केन्द्रप्रतिमण्डले तावदेव नीचोच्चवृत्ते स्यात् । अतः प्रतिमण्डलदोःकोटिज्ये अनुपातेन नीचोच्चवृत्ते परिणाम्येते यदिभांशवृत्ते ३६०एते दोःकोटिज्ये तदा परिध्यंशवृत्ते किमिति । अथवा त्रिज्याव्यासार्धे एते दोःकोटिज्ये तदान्त्यफलज्याव्यासार्धे किमिति । फलं तुल्यमेव" प्रमि० ।

उक्तञ्च सू०सि० रङ्गनाथाभ्यां यथा

"तद्गुणे भुजकोटिज्ये भगणांशविभाजिते । तद्भुजज्याफलधनुर्मान्दं लिप्तादिकं फलम्" मू० "भुजकोटिज्ये मन्दशीघ्रान्यतरसम्बन्धेन केन्द्रभुजकोटिज्ये तद्गुणे स्वीयस्फुटपरिधिना गुणिते भगणांशैः षष्ट्यधिकशतत्रयेण भक्ते भुजफलकोटिफले भवतः । मन्दकेन्द्रभुजज्योत्पन्नफलस्य धनुःफलादिकं मान्दं फलं भवति । अत्रोपपत्तिः । कक्षास्थोच्चस्थानस्थितदेवतया स्वहस्तस्थितसूत्रपातं ग्रहबिम्बं स्वाभिमुखाकर्षणेन कक्षास्थमध्यग्रहस्थानात् परमफलज्यान्तरितस्थाने आकर्षणसूत्रमार्गरूपतिर्यक्कर्णमार्गेणाक्रियते । तेन मध्यग्रहस्थानीयकक्षाप्रदेशादन्त्यफलज्याव्यासार्धेनोत्पन्नवृत्ते भगणांशाङ्किते भूमध्यग्रहस्पृग्रेखासक्ततद्वृत्तप्रदेशरूपोच्चस्थानात् केन्द्रान्तरेण कक्षाविपरीतमार्गे तद्वृत्तपरिधौ ग्रहो भवति । तस्मिन्नीचोच्चवृत्ते ऊर्ध्वरेखाग्रहयोस्तिर्यगन्तरसूत्रमर्धज्याकारं परमफलज्यानुरुद्धं भुजफलम् । तस्मिन्नेव वृत्ते व्यासमिततिर्यग्रेखाग्रहयोरन्तरमूर्ध्वाधरमर्धज्याकारं परमफलज्यानुरुद्धं कोटिफलम् । एते तत्र कक्षास्थभुजज्याकोटिज्यावद्भुजकोटिरूपे इति । कक्षास्थभगणांशप्रमाणेनैते भुजज्याकोटिज्यारूपे भुजकोटी तदा कक्षास्थभागप्रमाणानुरुद्धप्रागुक्तनीचोच्चपरिधिभागैः केइत्यनुपातेन फलवृत्तस्थत्वाद्भुजफलकोटिफले" रङ्गनाथः

कोटिर पु० कोटिं राति रा-क । १इन्द्रे, २नकुले, ३इन्द्रगोपकीटे च मेदि०

कोटि(टी)वर्षा स्त्री० कोटिभिरग्रैर्वर्षति मधु वृष-अण् । (पिड़िङ्ग) १शाकभेदे । अमरः दीर्घमध्यस्तदर्थे शब्दच० २बाणासुरपुरे न० शब्दर०

कोटि(टी)श पु० कोट्या अग्रेण श्यति शो-क । १लोष्टभेदनेऽस्त्र (मइ)(मुगर)इति वा ख्याते पदार्थे रत्नको०ह्रस्वमध्यः वासुकिवंश्ये २नागभेदे पु०"कोटिशोमानसः पुर्णः शलः पालोहलीमकः" भा० आ०५७अ० कासुकिवंश्योक्तौ

कोटी स्त्री० कुट-इन् ङीप् । (पिड़िङ्ग)१शाकभेदे शब्दरत्ना० २कोटिशब्दार्थे च "प्रतोदैश्चापि कोटीभिर्हुङ्कारैः साधुवाहितः" भा० द्रो० ८९अ०

कोटीर पु० कोटिमीरयति ईर-अण् ।१किरीटे, हेमच० २जटायां त्रिका० "कोटीरबन्धनधनुर्गुणयोगपट्टेति" नैष०

कोट्ट पु० कुट्ट-घञ् नि० गुणः । दुर्गे (गड़) अमरः २पुरभेदे (कोटकाङ्गड़ा) ३राजधानीभेदे च न० हेमच०

कोट्टवी स्त्री० कोट्टं वाति वा-क गौरा० ङीष् । १नग्नायां मुक्तकेश्यां स्त्रियाम् २दुर्गायाञ्च जटा० ३बाणासुरमातरि च तत्र दुर्गायाम् हरिवं० १८५अ०

"कुमाररक्षणार्थाय बिभ्रती सुतनुं तदा । दिग्वासा देववचनात् प्रातिष्ठदथ कोट्टवी । लम्बा नाम महाभागा भागो देव्यास्तथाष्टमः । चित्रा कनकशक्तिस्तु सा च लग्ना स्थितान्तरे । अथान्तरा कुमारस्य देवीं दृष्ट्वा महाभुजः । पराङ्मुखस्ततो वाक्यमुवाच मधुसूदनः । भगवानुवाच अपगच्छावगच्छ त्वं धिक् तामिति च सोऽब्रवीत् । किमेवं कुरुषे विघ्नं निश्चितस्य वधम्प्रति । वैशम्पायन उवाच । श्रुत्वैव वचनं तस्य कोट्टवी तु तदा वि-